

Ilmastosuunnitelma 2030:n sukupuolivaikutusten alustava arviointi (Ekvalita)

Helsingissä järjestettiin 6.2.2017 Keskipitkän aikavälin Ilmastopolitiikan suunnitelman sukupuolivaikutusten arviointia tukeva työpaja, jonka fasilitoi Ekvalita. Työpajaan osallistui ilmastopolitiikan ja tasa-arvokysymysten asiantuntijoita ministeriöistä, kunnista ja muista sidosryhmistä, yhteensä 22 henkilöä. Tilaisuudessa pidetty alustus löytyy https://prezi.com/q2txljxazept/keskipitkan-aikavalin-ilmastopolitiikan-suunnitelma-suvaus/?utm_campaign=share&utm_medium=copy ja tilaisuuden keskeiset tausta-aineistot on listattu käsillä olevan muistion lopussa.

Sukupuolivaikutusten arvioinnin tavoitteena on selvittää, minkälaisia vaikutuksia päätöksillä ja toimenpiteillä on miehiin ja naisiin ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Tarkoituksena on varmistaa, että päätökset ja toimenpiteet ovat syrjimättömiä ja edistävät sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Ilmastosuunnitelmassa on useita osa-alueita, joilla voi olla vaikutusta sukupuolten tasa-arvoon. Ilmastosuunnitelman tavoitteet eivät välttämättä ole sukupuolivaikutusten suhteen neutraaleja, vaan eroja voi olla esimerkiksi siinä, miten naiset ja miehet osallistuvat tavoitteita koskevaan päätöksentekoon, miten he toimivat arjessa ja kuluttajina, mitä pitävät tärkeänä ja miten eri tavoitteet heihin vaikuttavat. Suomalaisten työmarkkinoiden voimakkaan sukupuolen mukaisen segregaatian vuoksi ilmastosuunnitelman tavoitteilla voi olla myös erilaisia vaikutuksia mies- ja naisvaltaisiin aloihin.

Järjestetyssä työpajassa keskityttiin erityisesti aiheisiin, joilla on vaikutusta ihmisiin eli tarkemmin kolmeen teemaan: liikenne, lämmitys ja kulutus. Näistä kulutus jaettiin kolmeen alateemaan: asuminen, ruoka ja liikkuminen. Alla on yhteenveto käydystä keskustelusta toimenpidesektoreittain. Keskustelun pohjana toimivat helmikuinen luonnos Ilmastosuunnitelman politiikkatoimista sekä ennalta jaettu tausta-aineisto.

Liikenne

Uusiutuvat/vähäpäästöiset polttoaineet ja käyttövoimat

Uusiin käyttövoimiin perustuvien autojen hankinnan mahdollisella tukemisella voidaan tasoittaa eri tuloryhmien mahdollisuuksia hankkia vähäpäästöisiä ajoneuvoja. Koska naiset ansaitsevat keskimäärin vähemmän kuin miehet, voi tuilla olla vaikutusta erityisesti naisten mahdollisuuksiin hankkia uusiin käyttövoimiin perustuvia autoja. Toisaalta naiset ja miehet saattavat liittää autoihin ja autoiluun erilaisia merkityksiä. Työsuhdeautojen osuus on merkittävä ensirekisteröinneistä, joten työsuhdeautojen hankkijat vaikuttavat autokannan koostumukseen. Suomessa ei ole saatavilla tietoa siitä, minkälaiset mahdollisuudet naisilla ja miehillä on saada työsuhdeauto tai vaikuttaa työsuhdeautojen valintaan.

Liikennejärjestelmän energiatehokkuus

Joukkoliikenteen käytön edistämiseen liittyy monia sukupuolinäkökulmia. Miesten on todettu suosivan naisia enemmän yksityisautoilua ja naisten käyttävän miehiä enemmän julkista liikennettä. Joukkoliikenteen edistäminen asettaa haasteita muuttaa erityisesti miesten käyttäytymistä. Toisaalta joukkoliikenteen koettu turvallisuus tai turvattomuus saattaa vaikuttaa naisten halukkuuteen käyttää julkista liikennettä. Tietoa eri-ikäisten naisten ja miesten liikkumisesta on saatavilla Liikenneviraston tekemästä

Henkilöliikennetutkimuksesta. Hankkimalla tietoa siitä, miten ja miksi naiset ja miehet liikkuvat, voidaan vaikuttaa myös liikkumisen tapoihin. Myös tieto siitä, missä miesvaltaiset tai naisvaltaiset työpaikat sijaitsevat, voi auttaa suunnittelemaan työmatkaliikenteeseen liittyviä toimenpiteitä.

Liikenteen uusien palveluiden ja digitalisaation edistämässä on huomioitava eri-ikäisten naisten ja miesten tarpeet ja halukkuus omaksua uusien palveluiden ja sovellusten käyttö. Myös kaupungeissa ja haja-asutusalueilla asuvien tarpeet ja liikkumismahdollisuudet eroavat toisistaan.

Lämmitys

Erillislämmitys on käytössä erityisesti maaseudulla. Tieto siitä, ketkä omistavat öljylämmitteisiä kiinteistöjä ja minkälaisia mahdollisuuksia ja motiiveja heillä on tehdä valintoja kiinteistön lämmitysjärjestelmän suhteen, voi auttaa toimenpiteiden suuntaamista. Miesten ja naisten väliset keskimääräiset tuloerot voivat vaikuttaa tässäkin asiassa.

Lämmityksen osalta sukupuolella voi olla vaikutusta informaatio-ohjauksen toimivuuteen. Lämmitysjärjestelmien valinta, käyttö ja huoltaminen voi vaatia teknistä osaamista, jota miehillä saattaa olla enemmän sukupuolen mukaan eriytyneiden koulutuksen ja työelämän vuoksi. Toisaalta puolueeton, helposti saavutettava ja ymmärrettävä informaatio hyödyttää kaikkia. Erilaisissa viestintäkampanjoissa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, minkälaisissa rooleissa eri-ikäiset naiset ja miehet esitetään.

Kulutus (asuminen, ruoka ja liikkuminen)

Kulutuksen ohjaukseen liittyvässä kokeilutoiminnassa on hyvä huomioida, että kohderyhmät ovat mahdollisimman heterogeenisiä muun muassa sukupuolen, iän, kulttuuritaustan, asuinpaikan, koulutuksen ja tulotason näkökulmasta. Näin saadaan monipuolisempaa tietoa kuluttajien tarpeista ja toiveista.

Asuminen. Taloyhtiöissä tehtäviin päätöksiin saattaa vaikuttaa se, ketkä päätöksiä ovat tekemässä. Tarkkaa tietoa naisten ja miesten osuudesta taloyhtiöiden hallituksissa ei ole saatavilla.

Ruoka. Tutkimusten perusteella tiedetään, että ruoan kulutuksessa on eroja sukupuolten välillä. Miehet esimerkiksi syövät keskimäärin enemmän lihaa ja naiset suosivat keskimäärin enemmän kasviksia. Näiden erojen analysointi voi olla hyödyllistä, kun pohditaan, miten kannustetaan kansalaisia vähentämään omaa hiilijalanjälkeään.

Liikkuminen. Naisten ja miesten tarpeet ja syyt liikkua voivat vaikuttaa niihin tapoihin, joilla naisia ja miehiä saadaan liikkumaan ilmastotavoitteiden kannalta toivotulla tavalla. Liikkumiseen liittyvään jakamistalouteen liittyy esim. turvallisuuskysymyksiä, jotka saattavat vähentää erityisesti naisten halukkuutta käyttää palveluita.

Lopuksi

Työpajassa todettiin myös, että ilmastosuunnitelman toimeenpanossa on edelleen tarpeen ottaa huomioon miehiin ja naisiin kohdistuvia vaikutuksia. Nähtävillä olevia käytännön tilanteita ovat kaupunkien liikennesuunnittelu, kulutuksen ohjaukseen liittyvä kokeilutoiminta sekä informaatio-ohjauksen suunnittelu.

Jatkotyön tueksi ehdotettiin, että YM tilaisi käytännön toimeenpanon tueksi suvauksen kysymyspatteriston, joka soveltuisi mm. kaupunkien liikennesuunnittelutyöhön.

Työpajan lähdeaineistot

EU:n tasa-arvoinstituutin kooste ilmastoasioista

<http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/sectoral-areas/environment-and-climate-change>

Pohjoismaiden ministerineuvoston laatima ilmastonmuutos ja sukupuoli -tietopankki (täällä ilmastoasiaa käsitellään nimenomaan Pohjoismaiden näkökulmasta):

<http://www.equalclimate.org/fi/>

SYKE – Ilmasto-opas: Ilmastonmuutoksen sukupuolivaikutukset Suomessa

<https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/vaikutukset/-/artikkeli/cb44047f-3177-453f-8b1a-086b1b6da042/sukupuolivaikutukset-suomessa.html>